

7. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія. 2018, 806. С. 60-69.

Гоян І.М.,
доктор філософських наук, професор,
м. Івано-Франківськ, Україна
Сторожук С.В.,
доктор філософських наук, професор,
Київ, Україна

ГЕНДЕРНА ІДЕОЛОГІЯ: ЗВІЛЬНЕННЯ ЛЮДИНИ ЧИ РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРИ?

Загальновідомо, що докорінні трансформації усіх сфер соціокультурного буття людини, розпочалися у другій половині ХХ ст. і були зумовлені, з одного боку, четвертою науковою революцією, яка істотно змінила ідеали і цінності наукової раціональності, тим самим заклавши плідний ґрунт для істотних світоглядних змін сучасності, а з іншого – знеціненням світоглядних, ціннісних та соціальних ідеалів світського гуманізму. Так, приміром, в цей час стає цілком очевидно, що світський гуманізм не зміг звільнити людину з-під влади всемогутнього Бога та сформованих на тлі релігійного світогляду забобонів, які проводжували визначати життя великої кількості людей. Поміж тим, внаслідок поширення гуманістичного світогляду місце Бога, особливо у середовищі освічених прошарків населення, посідає Ratio, який, завдяки фундаментальності кантівської етики, стає формальним моральним законом, який визначає усі сфери людського життя. Інакше кажучи, Ratio не звільняє людину від зовнішнього примусу, а ще більше поневолює завдяки знеціненню емоційно-чуттєвої сфери у житті людини.

Проте найбільш чітко поразка соціального проекту модерну проявляється саме на соціальному рівні – усі спроби практичного забезпечення соціальної справедливості та рівних можливостей, не зумовили очікувати результату, а навпаки породили нові форми поневолення людини, залишаючи водночас бінарну опозицію пануючих і підвладних. Загалом саме усвідомлення неможливості сформувати якогось універсального способу вирішення усіх проблем людини породило панівну у сучасному інтелектуальному дискурсі вимогу сприймати людину у всій повноті її буття та проявів і не очікувати, що в найближчому майбутньому буде знівельована соціальна нерівність, або ж зникнуть конфлікти. Ця вимога знайшла своє концептуальне оформлення в інтелектуальній спадщині М. Фуко, Ж. Ліотара, Ж. Дельоза, Ф. Гваттари, Ж. Лакана. Будучи творцями нової світоглядної парадигми, вони вимагали подальшого і навіть повного звільнення людини від зовнішнього примусу та репресивності усіляких норм і традицій – етичних, естетичних, методологічних тощо та відмова від авторитетів. Інакше кажучи, постмодерністи були орієнтовані «на формування такого життєвого простору, в якому головними цінностями стане свобода в усьому».

Попри загальну відповідність соціальної програми світського гуманізму та постмодернізму, в їхній основі лежать відмінні світоглядні принципи, які зумовлюють істотні розбіжності цих соціальних проектів. Зокрема, на відміну від класичної раціональності, постмодернізм описує дійсність не як раз і назавжди дану (нехай навіть знаходиться в процесі становлення) реальність, а як світ, позбавлений сутностей, як світ симулякрів, що у підсумку своєму зумовлює відмову від фундаменталізму, на зміну якому приходять плюралізм. Останній передбачає знищення, руйнацію, переосмислення та децентрацію будь-якого концепту. Не стала виключенням й людина – у межах класичної раціональності вона розглядалася як носій певних цінностей, уявлень про права та обов'язки

індивідів та відповідальна за свої вчинки, які повністю знецінює та спростовує постмодернізм. Внаслідок цього, жоден спосіб життя сучасної людини не видається справжнім чи істинним через руйнацію субстанційних підвалин життя окремої людини та всього людства, що у підсумку своєму призводить до руйнації гармонії соціального простору та тлі якого утворюється хаос та безглузда симуляцію. Інакше кажучи, світогляд постмодерної людини позбавлений міцної світоглядної та ціннісної опори: відтепер всі форми ідеології виглядають розмитими і невизначеними, а всі форми культивування високих гуманістичних ідеалів, претензії на усунення закабалення притаманні модерному суспільству піддаються гострій критиці, оскільки на практиці вони зазвичай трансформуються у спробу втілити ідеали, які на соціокультурному рівні проявляються у вигляді «метанаративу», який породжує нову форму закабалення. Руйнування визначеного традицією наративу у період Постмодерну, заклало підвалини для переосмислення образу сім'ї, образу та призначення чоловіка, образу та призначення жінки тощо. Інакше кажучи, утвердження принципу гендерної рівності стало можливим саме завдяки знеціненню ідеалів, цінностей та норм модерного суспільства та завдяки переосмисленню образу самої людини.

Очевидно, що процес звільнення людини від репресивності традиції та фундаментальних світоглядних систем не проходив безболісно, у підсумку чого, здавалось би цілком закономірне з огляду на визнання свободи вищим індивідуальним та суспільним пріоритетом, визнання жінки повноправним соціальним суб'єктом зустріло чималий суспільний спротив, який виявився у дискримінації жінки, яка проявилася не тільки у професійній сфері, а й на рівні буденності. Здавалось би одвічні суспільні ідеали завдяки своєрідності мови, дуже глибоко проникли в суспільну свідомість, перетворившись на стереотипи, котрі гальмують культурний розвиток спільноти, залишаючи не тільки українців, а й багато інших народів, у домодерному світогляді, який століттями гальмує не тільки культурний, а й моральний поступ людства. Звісно, різкий суспільний спротив гендерним ініціативам та рухам є цілком закономірним явищем, адже сучасна гендерна парадигма, закладає підвалини для руйнування здавалось незмінних суспільних ідеалів, тим самим підриває самі підвалини культурної та національної ідентичності. І та й інша, побудовані на пам'яті, котра транслює давні ідеали, тим самим відроджує значну частину гендерних стереотипів, котрі досить часто не мають жодного стосунку до української культури та ментальності, а тому підривають основи групової ідентичності не менше ніж руйнування гендерних стереотипів.

Список використаної літератури

1. Сторожук С., Гоян І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2018. №280. С. 18-29.
2. Сторожук, С., & Гоян, І. (2018). Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії*, 0(280), 18-29.
3. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О. В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, [S.1.], п. 295, р. 40-51.

Поета Тихон,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*